Maria Marin

PARTICULARITĂȚI LINGVISTICE COMUNE UNOR ZONE SUBMONTANE DIN TRANSILVANIA

1. Numite „țări”, vetre lingvistice sau zone etnografice, unitățile teritoriale situate în interiorul arcului carpatic au fost caracterizate, în general, drept păstrătoare ale unor particularități distinctive. Astfel, prin „țară” se înțelege „*o individualitate geografică şi o entitate istorică şi etnoculturală* (structura geografică fiind determinantă în realizarea şi afirmarea specificului şi a autonomiei, relative, a unei anumite unități teritoriale)” (Neagoe 1984: 139).

O primă observație care se impune în legătură cu aceste entități administrativ-teritoriale se referă la vechimea lor deosebită. În legătură cu aceasta reținem că „Istoria veche şi medievală a poporului nostru e strâns legată de lanțul Carpaților”; primele atestări ne duc spre începutul secolului al XIII-lea: Țara Bârsei: 1211, Țara Oltului: 1223, Țara Loviştei: 1223, Țara Severinului: 1223, Ținutul Vrancei: 1234.

În al doilea rând, în lucrările de etnologie şi de lingvistică, se subliniază, de obicei, relativa autonomie a aşa-ziselor țări, individualitatea lor marcată prin trăsături semnificative din punct de vedere etnologic, etnolingvistic şi etnopsihologic (Dunăre 1978: 41). Aceleaşi trăsături sunt specifice depresiunilor sau văilor unor râuri.

În general, deci, se evidențiază, mai ales, caracterul lor autonom, remarcându-se că, de obicei, fiecărei „țări”, vetre lingvistice, zone etnografice „îi corespunde o arie dialectală mai mult sau mai puțin unitară şi semnificativă” (Neagoe 1984: 141) şi că „țările” păstrează, de cele mai multe ori, un număr mai mare de arhaisme față de celelalte regiuni ale unui teritoriu (*ibidem*).

S-a reținut, de asemenea, capacitatea acestora de a influența zonele învecinate, de a deveni centre de iradiere socio-culturale (cf. Puşcariu, LR, II: 322). Emil Petrovici, reluând o idee mai veche (din 1941), remarca o trăsătură a zonelor din Carpații transilvăneni: „coroana care împresoară Transilvania propriu-zisă a adăpostit în trecut patru sau cinci vetre etnice şi lingvistice din care s-au răspândit în cursul secolelor atât spre interiorul Transilvaniei, cât şi spre câmpiile care înconjoară coroana de munți, până la frontierele teritoriului dacoromân, elemente etnice şi fenomene lingvistice. În felul acesta cred că au luat naştere ariile subdialectelor dacoromâne” (Petrovici 1967: 9–10).

2. Chiar dacă au fost subliniate şi discutate diverse particularități lingvistice (dialectale) specifice anumitor zone de acest tip: conservarea lui *-e* după labiale în

LR, LXI, nr. 3, p. 337–344, Bucureşti, 2012

BDD-A500 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:59 UTC)

Ţara Haţegului (Şandru, *Lăpuj*: 123), urme ale vechiului rotacism în Ţara Moţilor (Papahagi, *Apuseni*: 40–50; Puşcariu, LR, II: 334; Şuteu 1969), păstrarea unor arhaisme lexicale inexistente în alte graiuri (Puşcariu, LR, II: 317), conservarea, în aceeaşi arie a Apusenilor, a vechiului *vă!* „du-te!" (< lat. *vado*, *-ere*) (Petrovici 1967: 7), s-a vorbit mai puţin sau chiar deloc despre elementele lingvistice (vechi, arhaice) comune acestor unităţi teritorial-etnografice.

Drept urmare, ne propunem să prezentăm câteva particularităţi dialectale din secolele al XIX-lea – al XX-lea întâlnite, cu precădere, în „ţările" şi în depresiunile situate în interiorul arcului carpatic, care, chiar dacă, în mare parte, au mai fost semnalate, nu au fost privite din perspectiva anunţată mai sus. Ele aparţin tuturor compartimentelor limbii: fonetică, morfologie, sintaxă şi lexic.

3. Dintre particularităţile fonetice reţinem trecerea lui *á* la *å* (*a* posterior), fenomen întâlnit în Ţara Haţegului, cu atestări din secolului al XIX-lea (Popovici 1905: 130)[1] şi, mult mai numeroase, din secolul al XX-lea[2]: *cåp* (Densusianu, *Haţeg*: 19), *fålca* (ALR I, vol. I, h. 14), *fåce cu cåpu aşå* (ALR II, I, h. 3; cf. Cazacu 1956: 251), cu extindere spre nord-vestul Olteniei: *mâncårea*, *o plecåt* (TDO: 141, 142 şi urm.; cf. Gregorian 1938: 23–24; Rusu 1971: 36); particularitatea este atestată, de asemenea, în Banat, începând cu secolul al XIX-lea (Weigand, Ban.: 214) şi continuând cu secolul al XX-lea: *fåţă*, *åpă* (NALR. Ban., I, h. 44, 109; cf. Şandru, *Almăj*: 130; Petrovici, *Almăj*: 36; TDR: 244). În secolul al XX-lea, fenomenul este întâlnit şi în Depresiunea Ciucului, în localităţile Livezi, com. Mihăileni, Voşlobeni, Subcetate–Mureş, din judeţul Harghita: *cåp*, *obrăzu*, *zăbåle* (ALR I, vol. I, h. 7, 22, 27, pct. 576), *påt* (ALR II, I, h. 109, pct. 574), *acåsă*, *åni*, *drågă*, *fåtă* ş.a. (Marin 1987: 253–254, *ga/åbor*, *il̯åna* (Petrovici 1988: 245–248)[3].

Un *a* posterior este specific, de asemenea, dialectului istroromân (Puşcariu, Istr., II: 61–65; Kovačec 1971: 34, 71–72; Petrovici, Neiescu 1964: 355; Ivănescu, ILR: 465; TDR: 554–555).

Originea acestui fenomen a fost discutată şi disputată, fără a se ajunge la un consens. Prezenţa sa în Ţara Haţegului şi în Banat a fost atribuită de către unii cercetători influenţei sârbo-croate (Şandru, *Almăj*: 130) sau celei maghiare (Weigand, Ban.: 214; Iordan 1927: 146–147), în timp ce alţii nu văd nicio legătură între *å* din graiurile româneşti şi *a* scurt din maghiară (Popovici 1905: 120). Pornind de la

[1] Iosif Popovici (1905: 130) citează o menţiune dintr-un manuscris unguresc din 1864, în care se remarcă rostirea lui *a* ca *ǫ* în satul Meria din Ţinutul Pădurenilor (cf. Cazacu 1956: 251).

[2] Extinderea ariei unor fenomene în secolul al XX-lea este rezultatul lărgirii şi al adâncirii cercetărilor dialectale după 1900 şi, mai ales, după 1955–1960.

[3] Existenţa unui *å* pentru *á* ne-a fost relevată şi în zona de sub munte a judeţului Neamţ (satul Dămuc), cu ocazia unor anchete efectuate, împreună cu Bogdan Marinescu, Iulia Mărgărit, Ruxandra Pană-Boroianu, pentru AFLR, la sfârşitul anilor '80 din secolul trecut. În legătură cu interpretarea fonetică a acestuia, Emil Petrovici (*loc. cit.*) preferă notaţia *ǫ*: *ciucǫn* „locuitor din zona Ciucului", *voşlobǫn* „locuitor din Voşlobeni".

BDD-A500 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:59 UTC)

prezenţa acestui *å* în dialectul istroromân, Sextil Puşcariu respinge, de asemenea, categoric ipoteza influenţei maghiare[4]; în ceea ce priveşte istroromâna, autorul explică fenomenul prin influenţă croată (Puşcariu, Istr., II: 61–65; cf. Kovačec 1971: 75–76). O părere relativ asemănătoare susţine şi G. Ivănescu, care crede că românii din Meria sunt la origine morlaci şi că ei au venit din regiunile de vest ale Peninsulei Balcanice, după ce morlacii împrumutaseră acest sunet de la croaţi (Ivănescu, ILR: 465). În altă parte a lucrării sale însă, după ce atestă existenţa lui *å* (< *a* accentuat) în mai multe localităţi din sud-estul Banatului (Mehadica, Verendin, Bănia etc.), adică în zona Banatului de Severin, evidenţiată încă din epoca de formare a românei, acelaşi autor subliniază vechimea fenomenului în dacoromână (Ivănescu, ILR: 392).

Având în vedere, pe de o parte, că opiniile privind originea acestui *å* în graiurile dacoromâne sunt divergente şi, pe de altă parte, că trăsătura există, în paralel, în istroromână şi în zone dacoromâne în care se întâlnesc şi alte particularităţi comune cu istroromâna (cf., de exemplu, cele invocate în Densusianu, HLR, I: 338–340; Puşcariu, Istr., II: 342; Ivănescu, ILR: 306), considerăm că fenomenul în discuţie s-a dezvoltat în cele două dialecte ale limbii române datorită existenţei unei baze de articulaţie comune[5]. Cu alte cuvinte, credem că acest *å* este rezultatul unei tendinţe de schimbare „a bazei de articulaţie în acelaşi sens” manifestată în cele două ramuri ale limbii române (Ivănescu, ILR: 9)[6].

4. Dintre particularităţile din domeniul morfologiei pot fi aduse în discuţie cel puţin două trăsături comune „ţărilor” din interiorul arcului carpatic.

4.1. Verbul *a fi* prezintă o serie de forme analogice create în limba română. Dintre acestea, mai răspândită este cea de indicativ prezent pers. 1 sg. *(i)esc(u)*, rezultată din analogia cu *eşti*, *este* (Zdrenghea 1948: 194)[7], analogie produsă încă din româna comună (secolele al VII-lea – al X-lea) (Densusianu, HLR, I: 129; Rosetti, ILR: 359; Ivănescu, ILR: 291).

Ea este consemnată în gramatici apărute în secolul al XIX-lea, semnate de autori originari din sudul Transilvaniei (N. Bălăşescu din împrejurimile Sibiului,

[4] Ca argument pentru a respinge ipoteza originii maghiare a lui *å* din graiurile dacoromâne invocăm conservarea diftongului *o̯a* (*u̯a*) chiar şi în graiurile din judeţul Harghita, unde influenţa maghiară este foarte puternică (în alte graiuri, acest diftong trece la o̯): *gro̯asă, plo̯aie, co̯aste* (Livezi), *to̯amna, so̯are* (Voşlobeni), *o̯aia* (Corbu), *flo̯are* (Subcetate); această particularitate caracterizează până şi elementele ungureşti românizate: *Vo̯áio̯doş* (nume de familie din Voşlobeni) (Marin 1987: 255).

[5] Ideea că există o legătură între pronunţia *å* din unele graiuri bănăţene şi din Ţara Haţegului, pe de o parte, şi cea din dialectul istroromân, pe de altă parte, a fost susţinută şi de Iosif Popovici (*Istria*: 115) şi de Ovid Densusianu (*Haţeg*: 56), dar aceasta este respinsă de Sextil Puşcariu (Istr., II: 335).

[6] „Anumite evoluţii [fonetice] independente, în aceeaşi direcţie se pot explica, de asemenea, prin faptul că un popor se separă în mai multe ramuri chiar în momentul când începe perioada de adaptare la o nouă bază de articulare” (Ivănescu, ILR: 9).

[7] O prezentare mai amplă în legătură cu originea formei *escu* se găseşte în Avram 1976: 118–119.

BDD-A500 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:59 UTC)

I. Codru-Drăguşanu din Ţara Oltului şi Gavrile I. Munteanu, Timotei Cipariu, ambii din judeţul Alba), din Banat (Constantin-Diaconovici Loga) şi din Moldova (G. Săulescu) (cf. Avram 1976: 117–118), precum şi în graiul viu din zona Apusenilor (Frâncu, Candrea, *Moţi*: 78).

În secolul al XX-lea, numărul atestărilor creşte considerabil, iar zonele de ocurenţă se înmulţesc. Astfel, *iesc(u)* apare, pe arii restrânse situate în zona submontană transilvăneană, începând din Ţara Moţilor (Papahagi, *Apuseni*: 50), Ţara Haţegului (TDR: 375), Valea Sebeşului (Zdrenghea 1948: 194–196; Sfârlea 1957: 153–154), Mărginimea Sibiului: *Că ţî-s fată, nu-ţ* ***iescu*** *noru* (Şandru, Brânzeu, *Jina*: 204; cf. ALRM II, s. n., vol. IV, h. 1657), cu extindere în satele de ungureni din nordul Olteniei (Neagoe 1983b: 13); zona de atestări continuă cu Ţara Oltului (Şandru, *Drăguş*: 267; AFLR–Grindu, judeţul Braşov) şi apoi cu Depresiunea Ciucului din estul judeţului Harghita (localităţile Livezi şi Voşlobeni): *În Livezi numa eu sânt ... mai* ***iescu*** [în port] *rumânesc* (Livezi – Marin 1987: 252); *Cine* ***iesc*** *acela* ***iesc***,/ *Aicea eu* ***iesc*** *poroncitor* (Voşlobeni – idem: 253; cf. ALRM II, s. n., vol. IV, h. 1657, pct. 574).

Forma *escu* este atestată şi în două dintre dialectele sud-dunărene: aromână (Capidan, *Aromânii*: 488; Densusianu, HLR, I: 33; Rosetti, ILR: 359, 407) şi istro-română (Puşcariu, Istr., II: 197).

După unii autori, apariţia acestei forme în dacoromână trebuie corelată cu existenţa ei în aromână, în sensul că ea s-ar datora influenţei din partea dialectului sud-dunărean asupra celui nord-dunărean (Densusianu, HLR, I: 330)[8].

După alţii, analogia s-a produs independent în cele trei dialecte româneşti (Puşcariu, Istr., II: 335). În sfârşit, după alţi cercetători, această formă analogică a apărut în cele trei dialecte într-o perioadă când vorbitorii lor trăiau pe un teritoriu comun din preajma Dunării (la sud şi la nord de marele fluviu) (Ivănescu, ILR: 250 şi urm.).

4.2. Ar „au”, descendent al lat. *habuerunt* > **auru* > *ar* (Sădeanu 1959: 318), folosit, pentru pers. a 3-a pl., ca verb predicativ şi ca auxiliar al perfectului compus, este considerat un arhaism morfologic. El reprezintă, de asemenea, o particularitate specifică, în primul rând şi mai ales, zonelor submontane din Transilvania.

În dacoromână, *ar* este întâlnit, pentru secolul al XIX-lea, doar ca auxiliar şi, după informaţia noastră, numai în sud-estul Banatului: ***ar*** *fost doi păcurari*; ***ar*** *trebuit să-i deie*; *ei* ***ar*** *spus* (Weigand, Ban.: 276).

Înmulţindu-se sursele de informaţie şi, în general, cunoştinţele despre graiuri, în secolul al XX-lea numărul atestărilor creşte, iar aria de răspândire se extinde foarte mult.

Ca formă de indicativ prezent pers. a 3-a pl., *ar* este atestat în sate din Ţara Moţilor: *Care sânt bătrâni şi amu* ***aru*** *păru lung* (Papahagi, *Apuseni*: 81; cf. idem: 51; Şandru, *Moţi*: 29; Sădeanu 1959: 318, n. 3; ALRM II, s. n., vol. IV, h. 1665,

[8] Rezultatul unei influenţe sud-dunărene este considerat şi *escu* din gramatica lui G. Săulescu (Ionaşcu 1914: 110).

BDD-A500 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:59 UTC)

pct. 95), pe valea Sebeşului (Todoran 1956: 128; ALRM II, s. n., vol. IV, h. 1665, pct. 130; AFLR – satul Săsciori, judeţul Alba), în Mărginimea Sibiului (Papahagi, *Apuseni*: 51; Şandru, *Drăguş*: 266), cu extindere în sate de ungureni din nordul Olteniei (Neagoe 1983a: 187), în Ţara Oltului (Şandru, *Drăguş*: 266) şi, sporadic, în nordul Bucovinei (Gr. rom.: 77).

Ca auxiliar al perfectului compus, *ar* este semnalat în sudul şi în vestul Banatului (TD. *Porţile de Fier*: 66; TDR: 263), într-un sat din sud-estul Ungariei (TD. Ung.: XC) şi în localităţi transilvănene din zona de curbură a Carpaţilor: Întorsura Buzăului, Valea Mare, com. Barcani, judeţul Covasna (Marin 1987: 252) şi Zăbala, din acelaşi judeţ (Petrovici 1988: 103).

Menţionăm că, în toate zonele amintite şi în ambele ipostaze, *ar* este folosit în variaţie liberă cu *au*.

Chiar dacă, în secolul al XIX-lea, *ar* este întâlnit într-o singură sursă şi numai pentru Banat, logica ne îndeamnă să credem că aria acestuia era mult mai extinsă şi că forma era specifică, mai ales, graiurilor din Transilvania submontană.

În calitate de verb predicativ, *ar* este atestat, de asemenea, în aromână, în graiul fărşeroţilor (Papahagi, *Apuseni*: 51; Papahagi, DDA, s.v. *ar*[2]; Ivănescu, ILR: 233) şi în istroromână (Puşcariu, Istr; II: 194; Kovačec 1971: 138, 151; Ivănescu, ILR: 233).

Prezenţa acestei forme în istroromână şi în aromână şi atestarea ei în zone caracterizate prin păstrarea unor elemente arhaice au determinat pe unii cercetători să o considere un arhaism (Sădeanu 1959: 318), datând din perioada de formare a limbii române – secolele al V-lea – al VII-lea (Ivănescu, ILR: 233).

5. Cele discutate mai sus conduc spre constatarea că aria submontană din estul Transilvaniei prezintă unele particularităţi asemănătoare cu cele din vestul şi din sudul acestei provincii, aşadar, că românii din această parte a Transilvaniei sunt la origine transilvăneni şi nu moldoveni. Asemănările dintre graiurile moldoveneşti şi cele est-transilvănene sunt explicabile, în primul rând, prin vecinătatea de secole şi prin relaţiile permanente dintre românii de pe cei doi versanţi ai Carpaţilor. În acest sens, datele lingvistice le confirmă pe cele istorice, conform cărora mişcările de populaţie românească din estul Transilvaniei s-au produs întotdeauna dinspre interiorul spre periferia provinciei şi nu invers (Opreanu 1928: 121; Giurescu 1967: 47–48; Pascu 1972: 458–459)[9].

În concluzie, reţinem următoarele:

1. Trăsătura comună celor trei particularităţi supuse atenţiei este atestarea paralelă în trei (*escu*, *ar*) sau în două (*å*) dintre dialectele limbii române, ceea ce pledează, credem, pentru vechimea lor indubitabilă.

[9] Anumite date istorice pot fi coroborate, de asemenea, cu tradiţiile orale locale, care susţin că satele situate „pe Buzae” (din zona Întorsura Buzăului) (Opreanu 1928: 49), ca şi satul Livezi (Bucur, Costin 1972: 11–12) au fost fondate de ciobani veniţi aici din Ţara Bârsei.

BDD-A500 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:59 UTC)

2. Conservarea acestor particularități lingvistice arhaice în zonele transilvănene submontane se explică prin însăşi vechimea aşa-numitelor țări, vetre lingvistice sau ținuturi, situate în interiorul arcului carpatic, în care se încadrează şi zona din estul Transilvaniei (aşa-numita Țară a Secuilor).

BIBLIOGRAFIE. ABREVIERI

AFLR = Arhiva fonogramică a limbii române. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti".
ALR I, vol. I = Sever Pop, *Atlasul lingvistic român*, partea I-a, vol. I, Cluj, 1938; vol. II, Sibiu-Leipzig, 1940.
ALR II, I = Emil Petrovici, *Atlasul lingvistic român*, partea I, Sibiu-Leipzig, 1940.
ALRM II, s.n., IV = *Micul Atlas lingvistic român*, partea a II-a, serie nouă, întocmit de Institutul de Lingvistică şi Istorie literară al Academiei Române, sub direcția acad. Emil Petrovici, Cluj-Napoca, vol. IV, 1981.
Avram 1976 = Mioara Avram, *Données dialectales récentes et le témoignage des anciennes grammaires du daco-roumain*, în „XIV Congresso Internazionale di Linguistica e Filologia Romanza, Napoli, 15–20 Aprile 1974, *Atti* II", [Napoli – Amsterdam, 1976], p. 109–119.
BL = „Bulletin linguistique", publié par A. Rosetti, Bucureşti – Paris, 1933 şi urm.
Bucur, Costin 1972 = Nicolae Bucur, C. Costin, *Livezi – Harghita*. Pagini din creația folclorică a unui sat [Miercurea-Ciuc].
Capidan, *Aromânii* = Theodor Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân. Studiul lingvistic*, Bucureşti, 1932.
Cazacu 1956 = B. Cazacu, *Despre procesul de diferențiere în graiul unei comune (Meria – reg. Hunedoara)*, în „Studii şi cercetări lingvistice", VII, 3–4, p. 254–268.
Densusianu, HLR, I – Ovide Densusianu, *Histoire de la langue Roumaine*, [Tome I], Paris, 1901.
Densusianu, *Hațeg* = Ovid Densusianu, *Graiul din Țara Hațegului*, Bucureşti, 1915.
Dunăre 1978 = Nicolae Dunăre, *Les zones et les foyers ethno-culturels*, în „Ethnologica", p. 41–50.
Frâncu, Candrea, *Moți* = T. Frâncu şi G. Candrea, *Românii din Munții Apuseni (Moții)*, Bucureşti, 1885.
Giurescu 1967 = Constantin C. Giurescu, *Transilvania în istoria poporului român*, Bucureşti.
Gregorian 1938 = Mihail C. Gregorian, *Graiul şi folklorul din Oltenia nord-vestică şi Banatul răsăritean (regiunea din stânga şi din dreapta Cernei)*, Craiova.
Gr. rom. = Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, *Graiuri româneşti din Ucraina şi Republica Moldova*, în FD, XVII, 1998, p. 69–155, republicat în Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, *Cercetări asupra graiurilor româneşti de peste hotare*, Bucureşti, p. 42–121.
Ionaşcu 1914 = Romulus Ionaşcu, *Gramaticii români. Tractat istoric despre evoluțiunea studiului gramaticei limbei române de la 1757 până astăzi*, Iaşi.
Iordan 1927 = Iorgu Iordan, *Un fenomen fonetic românesc dialectal: **ă** neaccentuat > **a***, în „Revista Filologică", I, 1–2, p. 117–154.
Ivănescu, ILR = G. Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iaşi, 1980.
Kovačec 1971 = August Kovačec, *Descrierea istroromânei actuale*, Bucureşti.
Marin 1987 = Maria Marin, *Notes sur les parlers roumains de l'est de la Transylvanie (à partir d'une recherche récente)*, în „Revue roumaine de linguistique". Volume publié à l'occasion du XIVe Congrès International des Linguistes, Berlin, du 10 au 15 Août 1987, Tome XXXII, Nº 3, Mai – Juin, p. 251–257.
NALR. Ban. I = *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni. Banat*, I, sub conducerea lui Petru Neiescu, de Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu, Bucureşti, 1980.
Neagoe 1983a = Victorela Neagoe, *Aspecte ale variației fonetice şi morfologice în graiul ungurenilor din Băbeni-Ungureni (jud. Vâlcea)*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Etnologice şi Dialectologice", Seria B, 2, Bucureşti, p. 163–204.

BDD-A500 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:59 UTC)

Neagoe 1983b = Elena-Victoria Neagoe, *Graiul ungurenilor din nordul Olteniei*. Rezumatul tezei de doctorat, Bucureşti.
Neagoe 1984 = Victorela Neagoe, *Ţări, vetre lingvistice, centre de iradiere*, în TDR, p. 138–147.
Opreanu 1928 = Sabin Opreanu, *Ţinutul săcuilor. Contribuţiuni de geografie umană şi de etnografie*, Cluj.
Papahagi, *Apuseni* = Tache Papahagi, *Cercetări în Munţii Apuseni*, în „Grai şi suflet", II, 1925, 1, p. 22–89.
Papahagi, DDA = Tache Papahagi, *Dicţionarul dialectului aromân, general şi etimologic*. Ediţia a doua augmentată, Bucureşti, 1974.
Pascu 1972= Ştefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, I, Ediţia a II-a, Cluj.
Petrovici, *Almăj* = Emil Petrovici, *Folklor din Valea Almăjului (Banat)*, în „Anuarul Arhivei de Folklor", III, p. 25–158.
Petrovici 1941 = Emil Petrovici, *Transilvania, vatră lingvistică a românismului nord-dunărean*, în „Transilvania", 72, nr. 2, p. 102–106.
Petrovici 1944 = Emile Petrovici, *La population de la Transylvanie au XIe siècle* (Extrait de la Revue de Transylvanie, tome X), Bucarest.
Petrovici 1967 = Emil Petrovici, *Graiurile româneşti din Transilvania*, conferinţă susţinută la Cursurile de vară şi colocviile ştiinţifice, Sinaia, 25 iulie – 25 august 1967, 12 p.
Petrovici 1988 = Emil Petrovici, *Atlasul lingvistic român* II. *Introducere*. Redactori: Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza. Coordonator: I. Mării, Cluj-Napoca, 1988.
Petrovici, Neiescu 1964 = Emil Petrovici şi Petru Neiescu, *Persistenţa insulelor lingvistice. Constatări făcute cu prilejul unor noi anchete dialectale la istroromâni, meglenoromâni şi aromâni*, în „Cercetări de lingvistică", IX, 2, p. 187–214.
Popovici 1905 = Iosif Popovici, *Rumänische Dialekte. I. Die Dialekte der Munteni und Pădureni im Hunyader Komitat*, Halle.
Popovici, *Istria* = Iosif Popovici, *Dialectele române din Istria*, Partea I, Referinţele sociale şi Gramatica, Halle, 1914.
Puşcariu, Istr., II = Sextil Puşcariu, *Studii istroromâne*, în colaborare cu M. Bartoli, A. Belulovici şi A. Byhan, vol. II. Introducere, gramatică, caracterizarea dialectului istroromân, Bucureşti, 1926.
Puşcariu LR, II = Sextil Puşcariu, *Limba română, vol. II. Rostirea*, Bucureşti, 1959.
Rosetti, ILR = Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, Bucureşti, 1986.
Rusu 1971 = Valeriu Rusu, *Graiul din nord-vestul Olteniei. Fonetică. Consideraţii fonologice*, Bucureşti.
Sădeanu 1959 = Florenţa Sădeanu, *Traces de passé composé absolu en roumain*. Publié à l'occasion du IXe Congrès International de Linguistique Romane à Lisbonne, du 31 Mars au 3 Avril 1959, Bucarest.
Sfârlea 1957 = L. Sfârlea, *Coexistenţa mai multor sisteme morfologice în acelaşi grai (Valea Sebeşului)*, în „Cercetări de lingvistică", II, p. 143–154.
Şandru, *Moţi* = D. Şandru, *Enquêtes linguistiques. II. Pays de Motzi*, în BL, II, 1934, p. 201–237.
Şandru, *Lăpuj* = D. Şandru, *Enquêtes linguistiques. III. Lăpujul de Sus (d. Hunedoara)*, în BL, III, 1935, p. 113–177.
Şandru, *Almăj* = D. Şandru, *Enquêtes linguistiques. V. Vallée de l'Almăj*, în BL, V, 1937, p. 125–189.
Şandru, *Drăguş* = D. Şandru, *Graiul din Drăguş (Ţara Oltului)*, în D. Şandru, *Probleme de dialectologie românească*, Ediţie îngrijită de Tudora Şandru Mehedinţi, Bucureşti, 2004, p. 247–315.
Şandru, Brânzeu, *Jina* = D. Şandru şi F. Brânzeu, *Printre ciobanii din Jina*, în „Grai şi suflet", V, 1931, p. 300–350.
Şuteu 1969 = Valeriu Şuteu, *Înregistrări de texte dialectale în Ţara Moţilor* (cu glosar), în „Fonetică şi dialectologie", VI, p. 201–210.
TDO = *Texte dialectale. Oltenia*, publicate sub redacţia lui Boris Cazacu, de Cornelia Cohuţ, Galina Ghiculete, Maria Mărdărescu, Valeriu Şuteu şi Magdalena Vulpe, Bucureşti, 1967.
TD. Porţile de Fier = Cornelia Cohuţ, Magdalena Vulpe, *Graiul din zona „Porţile de Fier"*, I. Texte. Sintaxă, Bucureşti, 1973.

BDD-A500 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:59 UTC)

TDR = *Tratat de dialectologie românească*, coord. Valeriu Rusu, Craiova, 1984.
TD.Ung. = Maria Marin, Iulia Mărgărit, *Graiuri româneşti din Ungaria. Studiu lingvistic. Texte dialectale. Glosar*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.
Todoran 1956 = Romulus Todoran, *Note morfologice*, în „Cercetări de lingvistică", I, p. 125–136.
Weigand, Ban. = Gustav Weigand, *Der Banater Dialekt*, în „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (rumänisches Seminar) zu Leipzig, Leipzig, 1896.
Zdrenghea 1948 = Mircea Zdrenghea, *Analogii în conjugarea verbului **a fi***, în „Dacoromania", XI, p. 194–196.

QUELQUES PARTICULARITÉS LINGUISTIQUE COMMUNES DES ZONES SOUS-MONTANES DE TRANSYLVANIE

(Résumé)

L'auteur présente quelques particularités communes aux zones sous-montagneuses (une phonétique: á > å et deux morphologiques: *esc*, *ar*) communes aux zones sous-montagneuses, de l'intérieur de l'arc carpathique, en attirant l'attention sur leur ancienneté en daco-roumain et en certains dialects roumains du sud du Danube (aroumain et istroroumain).

Cuvinte-cheie: arhaism lexical,formă analogică, particularitate, vatră lingvistică.
Mots-clés: archaïsme lexical, forme analogique, particularité, foyer linguistique.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti"
Calea 13 Septembrie, nr. 13

BDD-A500 © 2012 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:59 UTC)